

keskustelun herättäminen – muutos, eriarvoisuus, ristiriidat sekä näitä koskevat argumentit ja kysymykset, joista voi potentiaalisesti versoa jotakin uutta. Ehkäpä sinä *Alue ja Ympäristö* -lehden lukijana muistat ja näet asiat toisin kuin tämän numeron *Versus*-kirjoittajat? Jääkö kirjoittajilta jotakin olennaista huomaamatta alue- ja ympäristötutkimuksen haasteista ennen ja nyt? Mistä syistä tutkijoiden kynnys osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun on usein ylitsepääsemättömän korkea? Mitä alueellisia ja paikallisia prosesseja, ilmiöitä ja marginaaleja olisi nykytilanteessa oikeasti tarve tutkia? Debatti näistä ja myös tulevasta *Versus*-teemoista jatkuu AYS:n verkkosivuilla osoitteessa www.ays.fi/versus.

Kirsi Pauliina Kallio

Kaksikymmentä vuotta *Alue ja Ympäristö* -lehteä

Alue ja Ympäristön numeron 2/1991 pääkirjoituksessa Ari Aukusti Lehtinen toteaa yhdessä silloisen päätoimittaja Jussi Jauhaisen kanssa, että yhteiskunnan ja ympäristön alueellisen tarkastelun kentässä on olemassa ”jonkinlainen kansallinen kontaktityhjiö”. Tämän tyhjiön täyttäjäksi toimittajat esittävät *Alue ja Ympäristö* -lehteä, jonka ensimmäisessä numerossa pääkirjoitus tosiasialisesti komeilee. Suunnittelumaantieteen yhdistyksen ja *Aluesuunnittelu*-lehden profiilien uudistaminen huipentui kyseisessä numerossa, jota seurasi seuran nimen muutos seuraavana vuonna. Jauhaisen ja Lehtinen tarkensivat kansallisen kontaktityhjiön täyttämistä seuraavasti: *Alue ja Ympäristö* pyrkii ”toisaalta nostamaan esiin maantieteen ehkä perinteisintä ja alkuperäisintä keskusteluyhteyttä, ihmisen–luonto -paradigmaa sekä toisaalta uusimaan tätä traditiota siinä alue- ja yhteiskuntatutkimuksen kehityksessä jota aluetieteen, kehitys-, kulttuuri-, suunnittelu- ja yhteiskuntaantieteen sekä yhteiskunnallisen ympäristötutkimuksen viimeisimmissä avauksissa on jäsennellyt.”

Näin aseteltiin kaksikymmentä vuotta sitten käsillä olevan aikakausjulkaisun ja samalla pitkälti myös *Alue-* ja *ympäristötutkimuksen* seuran tarkoitus. Aika komeasti sanailtu, ja ajankohtaisesti. Tätä lehtihistoriikkia laatiessani harmittelin, kun en törmännyt tekstiin jo Kaupunkitutkimuksen päivien 2011 hakukuulutusta suunnitellessa – olisimme säästyneet paljolta vaivalta! Huomasin että lehden arkisto, joka sattuu sijaitsemaan työ-

Lukuiltoa AYS-historian parissa ja kipinöitä kohti kantaottavaa tiedettä!

PS. Seuraavana *Versus*-teemana *Alue ja Ympäristösä* (1/2012) ja AYS:n verkkosivuilla pureudutaan monikulttuurisuuden käsitteen kiisteleviin tulkitoihin tieteessä ja suomalaisessa yhteiskunnassa. Foorumin notkeuden ja räväkkyuden takaamiseksi näkökulmia ja kirjoitustyyliä ei pyritä suitsimaan. Jotta dialogi ei olisi perustelematonta loanheittoa, kaikki julkaistut tekstit käyvät kuitenkin läpi toimituksellisen prosessin.

huoneeni nurkkakaapissa, tarjoaa muutoinkin mielenkiintoisen retkikohteen 2000-luvulla tutkimustyön piiriin tulleelle tutkijakunnalle. Tämän ”nuoren polven” edustajana päätin luoda arkistoon pienen katsauksen AYS:n kaksikymmenvuotisjuhliin valmistautuessani. Kun ajatus päivien juhlapaneelist koottavasta keskustelutarjasta *Versuksen* päänavaajana syntyi, ajattelin, että arkistonhoitajan laatima subjektiivinen historiikki *Alue ja Ympäristö* -lehdestä voisi täydentää aikalaiskatsauksia mainiosti. Seuraavassa siis pähkinänkuoressa lehden keskipitkä historia, joka toivottavasti palvelee sekä nostalgisten tunnelmien herättäjänä että ikkunana suomalaisen alue- ja ympäristötutkimuksen tiedeyhteisöön.

Alue ja Ympäristön toinen numero, vuoden 1992 ensimmäinen osa, lienee ollut kuumaa tavaraa, sillä arkistoomme ei ole säilynyt siitä ainokais-takaan kappaletta (otamme mieluusti vastaan arkistokappeleen, jos ylimääräisiä lukijoiden hyllystä löytyy!). Ari Lehtisen ystävällisellä avustuksella pääsin kuitenkin tutustumaan tähän keräilyharvinaisuuteen sisällysluettelon ja pääkirjoituksen verran, enkä tämän jälkeen toki ihmetellyt lehden hurjaa menekkiä. Lehtinen on kohonnut puolen vuoden aikana toimittajasta päätoimittajaksi ja koonnut numeroon erinomaisen sadon suomalaista alue- ja ympäristötutkimusta. Jyrki Kähkönen, Jouni Häkli, Annamari Asikainen ja Hille Koskela, Tuukka Haarni, Petri Raivo, Timo Lautanen ja Bo Forsström ovat kirjoittaneet lehteen sellaisia tekstejä

kuin ”Ympäristömuutokset poliittisena ongelmana”, ”Modernisaatio, tila ja territoriaalisuus”, ”Naisen pelon maantiedettä” ja ”Modernin ja postmodernin rajalla” raffaavimpia otsikoita mainitakseni. Kirjoittajalista on paljastava kaikille *Alue ja Ympäristön* pitkän linjan lukijoille: kolme kirjoittajista päätyi seuraavaksi lehden päätoimittajan tehtäviin.

En malta olla siteeraamatta myös tämän järjestyksessä toisen *Alue ja Ympäristön* pääkirjoitusta, missä Lehtinen on ottanut oman kehotuksensa todesta ja ryhtynyt silmikoimaan suomalaista alueva ympäristötutkimusta tihein pistoin. Allan Predin vierailun inspiroimana hän reflektoi kriittisen yhteiskuntatutkimuksen ja -tutkijan vaikeaa positiota seuraavasti:

Pred painottaa yhteiskunnallisen todellisuuden ja siihen suhtautumisen yhteenkietoutuneisuutta siinä määrin, että ei halua erotella ontologisia ja epistemologisia kysymyksenasetteluja toisistaan. Perusteluna Pred käyttää kartesiolaisten subjektin ja objektin erottelun keinotekoisuutta. Mutta missä määrin on mielekästä sivuuttaa lähestymistapoihin liittyvät ongelmat tuon kartesiolaisten jaon hylkäämisen seurauksena? Eikö päätelmän subjektin ja objektin yhteenkietoutumisesta pikemminkin pitäisi johtaa näkymättömien sidostemme entistä tarkempaan itsereflektioon? Tutkijalle tämä tarkoittaisi ennen muuta tiedeyhteisössä ja tutkimuskäytännöissä tapahtuvaa jatkuvaa dialogia oman sosiaalisen kontekstin sekä henkilökohtaisen roolin välillä.

Näin siis lähti liikkeelle vuosi 1992 suomalaisessa alue- ja ympäristötieteilijöiden yhteisössä. Silmikoimisen ja silmukoiden läpi uimisen taitojen merkitys tuli varmasti selväksi kaikille niille, jotka lehden onnistuivat käsiinsä saamaan. Nuo kysymykset eivät tietystikään ole vanhentuneet tai vähentyneet merkityksiltään vähääkään kuluneiden kahdenkymmenen vuoden aikana. Yhtymäkohtia Lehtisen pääkirjoituksen, Kaupunkitutkimuksen päivillä 2011 keskustelleen AYS-juhlapaneelin ja tähän sarjaan laadittujen tekstien väliltä ei ole vaikea löytää. Näkymättömien sidosten tunnistamisen ja tarpeen tullen näkyväksi tekemisen merkitys tieteelle ja tutkimustyölle tulee esille erityisesti tieteen poliittisuutta pohdittaessa, kuten Sami Moisio tässä sarjassa osoittaa.

Lehtinen toimitti lehteä kunniakkaasti viisi vuotta, jonka jälkeen toimeen tarttuivat Jouni Häkli, Petri Raivo ja Hille Koskela. Häklin toimittajakaudella lehden ulkoasu uudistui, mutta linja pysyi pitkälti samansuuntaisena – kriittisenä ja

uutta etsivänä. Ensimmäisessä pääkirjoituksessaan Häkli esittää toiveen, että ”*Alue ja Ympäristössä keskustelaisiin jatkossa myös siitä, mitä postmodernin jälkeen tulee, miten sukupuollittuneisuutta tutkitaan sitä uusintamatta, miten ”kansalliset tieteet” nostetaan itsetutkiskelun noidankehästä osaksi kulttuurin uusiutumista, saavutettua ymmärrystä silti hylkäämättä, tai miten luontoa tutkitaan yhtä aikaa sekä sosiaalisena että ihmisestä riippumattomana todellisuutena.*”

Tämä numeron 1/1997 pääkirjoitus, jonka ovat perinteitä kunnioittaen laatineet yhdessä tuumin uusi ja vanha päätoimittaja, luo myös huolellisen katsauksen lehden historiaan ja kehitykseen, vuoden 1972 *Suunnittelumaantiede*-lehden ensimmäisestä vuosikerrasta aloittaen. Nimeltään, teemaltaan, muodoltaan, sisällöltään ja tavoitteiltaan voimakkaasti muuttuneen julkaisun jatkuvuutta pohtiessaan Lehtinen ja Häkli päätyvät mielenkiintoiseen lopputulemaan: he esittävät, että talkoohenki on lehteä ja sen ympärille kietoutuvaa tiedeyhteisöä yhdistävä tekijä. On helppoa ja jopa huojentavaa yhtyä tähän näkemykseen. Vaikka suomalainen kriittinen tiedeyhteisö tuntuukin olevan tänä päivänä kansainvälistymisen paineissa uhatumpi kuin koskaan, eivät sen kantavat voimat ole ennenkään olleet rakenteellisia tai institutionaalisia. Tämä luo uskoa Alue- ja ympäristötutkimuksen seuran seuraaville kahdellekymmenelle vuodelle, mitä myös Häkli edelleen korostaa tämän sarjan puheenvuorossaan.

Häkliltä *Alue ja Ympäristön* päätoimittajuus siirtyi 2000-luvun alussa Petri Raivolle, joka ”streamlainasi” graafikko Leea Waseniuksen kanssa lehden ulkomuotoa jälleen uuteen asuun. Raivon kaudella alkoi maailmalla Yhdysvaltain johdolla sota terrorismia vastaan. Tuo sota, joka yhä jatkuu ja laajenee, sekä sen sytykkeenä toiminut vuoden 2001 terrori-isku päätyivät pääkirjoituksen aiheiksi samana syksynä julkaistun numeron. Kirjoituksessaan Raivo puhuu paikan muistamisen ja muistelemisen maantieteestä ja erityisesti konfliktien jälkeisten kollektiivisten muistojen ja traditioiden arvottavasta luonteesta. Lopuksi hän kysyy: ”*Ei ole epäilystäkään, että emme muistaisi Manhattania, mutta kuka mahtaa muistaa Afganistanin kärsimyksen ja surun paikkoja vielä kuudenkymmenen vuoden päästä?*” Erittäin ajankohtaista, jälleen. Kirjoituksesta voisi helposti laatia päivitetyn version vaikkapa ensi kevään numeroon lopukaneetilla ”*Kuka vie kukkia Osaman linnoituksen raunioille?*”

Vuonna 2003 *Alue ja Ympäristön* luotsivastuu siirtyi Oulusta Helsinkiin Hille Koskelalle, joka

aloitti tänäkin päivänä lehden tekemistä rytmittävän ”vierailijaperinteen” vuoden kakkosnumerossa. Lehden sisältöön tuli näin uudenlaista dynamiikkaa, kun joka toinen numero oli tematisoitu. Koskelan aikana teemanumeroiden aiheina olivat ympäristökonfliktit, Venäjän ympäristö- ja luonnonvarakysymykset sekä ajalliset ja tilalliset rajat. Jokainen näistä teemoista kytkeytyy selkeästi *Alue ja Ympäristössä* aiemmin julkaistuu tutkimukseen eli toteuttaa hienosti ”kansallisen kontaktityhjiön” täyttämistä. Koskelan pääkirjoitukset ovat poikkeuksetta yhteiskunnallisesti ja tiedepoliittisesti kantaottavia nostaten esiin kysymyksiä yliopistomaailman tehostumisen vaikutuksista kriittiseen tutkijantyöhön, uusliberalistisen kaupunkipolitiikan ja eletyn tilan suhteesta sekä marginaali-aiheiden tutkimuksen ja oikeudenmukaisuuden yhteydestä. Koskela perusti lehden myös epifyyttejä-palstan, jonka hän määritteli seuraavasti: ”*Olkkoon sen roolina olla tieteellisen vakavamielisen tiedontuottamisen päällykasvusto, joka kritisoi sitä, mitä ei ollut tapana kritisoida, tuo esiin kulttuuriin näkemyskyksiä sekä tukee uhanalaistuvaa avarakatseisuutta ja erilaisten elämäntapojen ja arvomaailmojen hyväksymistä.*” Jälleen yksi tapa kuvata Alue- ja ympäristötutkimuksen seuran keskeisiä tavoitteita ja ideaaleja, joille *Versuksen* osaltaan pyrkii tarjoamaan kasvutilaa.

Koskelalta päätoimittajuus siirtyi vuonna 2007 Turkuun, missä Päivi Kymäläinen ryhtyi toimitustalkoiden vetäjäksi. Hänen aikanaan seuran ja lehden yleisilme muuttui hieman humanistisemmaksi, sekä sisällöllisesti että ulkoisesti. Nykyinen design, joka näkyy lehden kansissa, upouusissa esitteissämme ja julisteissämme sekä verkkosivuilamme, syntyi yhteistyössä Veli-Pekka Teittisen (Baysix) kanssa. Kymäläinen aloitti lehdessä vastaavattajien laatimien väitöskirja-arvostelujen perinteen, jota on noudatettu menestyksellisesti. Hänen pääkirjoituksistaan kaksi viimeistä keskustelevat mainiosti keskenään: edellinen käsittelee huumoria, jälkimmäinen vertaisarviointia. Ja ei, tämä ei ole referee-prosessien uuvuttaman tutkijan sarkastinen huomautus! Sekä huumorin että vertaisarviointijärjestelmän perusta on suhteellisuudentajusa: hauska voi olla vain, jos tietää minkä suhteen hauska tapahtuu; samoin hyvä vertaisarviointi edellyttää tekstin suhteellistamista. Molemmat

taiteenlajit ovat tärkeitä akateemisessa tiedeyhteisössä, jossa ollaan yhtä aikaa sekä samalla että eri puolella. Huumorin avulla moni hankala tilanne voi kääntyä voiton puolelle, ja vertaisarvioinnin keinoin pystytään samanaikaisesti ylläpitämään korkeatasoista tiedejulkaisemista sekä tukemaan toimituksen työtä laaja-alaisen tutkimuskentän piirissä. Teemoina huumori ja vertaisarviointi olivat läsnä myös tämänsyksyisillä maantieteen päivillä Turussa, missä jälkimmäisestä keskusteltiin IGU:n (*International Geographical Union*) kansalliskomitean paneelissa ja edellisestä kriittisen maantieteen puutteita ja uusia tuulia pohtivassa työryhmässä.

Kymäläisen jälkeen *Alue ja Ympäristön* toimitus siirtyi Tampereelle Samu Pehkosen hoteisiin, tosin turkulaisavusteisin voimin. Pehkonen ja lehden toimitussihteeri Antti Vasanan ovat tuoneet lehden tänä vuonna avoimen verkkojulkaisemisen aikaan. *Alue ja Ympäristön* artikkelijulkaisut ovat nyt vapaasti luettavissa ja ladattavissa seuran kotisivulla, mihin myös *Versuksen* keskustelutarjat ja muut materiaalit tulevat ajantasaisesti saataville. Aivan vanhimpia julkaisuja verkosta ei tosin vielä löydy, koska niiden digitalisointi talkoovoimin ottaa tovin. Jos kuitenkin haluarate päivittää oman patinoituneen kirjoituksenne nopeasti digiaikaan, kehoitan teitä kääntämään vanhan tekstidokumenttinne PDF-muotoon ja lähettämään sen lehden toimitukseen sähköpostin liitetiedostona. Toimituskuntaa tuntien arvelen, että pääsette hyödyntämään tekstiänne opetuskäytössä heti tammikuun alussa alkavalla kurssillanne.

Tällaiselta näytti katsaus *Alue ja Ympäristö* -lehden vaiherikkaaseen historiaan arkistonhoitajan silmin. Pika-analyysini perusteella Alue- ja ympäristötutkimuksen seura näyttäisi onnistuneen silmikoimaan suomalaista tiedeyhteisöä kuluneina vuosina erinomaisesti *Alue ja Ympäristö* -lehden ja sen ympärillä tapahtuneen talkoohenkisen toiminnan avulla. Kriittisellä ja eteenpäin katsovalla asenteellaan se on näin täyttänyt kansallista kontaktityhjiötä ja tuonut innostavaa sorinaa monen alue- ja ympäristötutkijan kammioon, missä muutospuhekkumppanina on usein lähinnä tietokoneen ruutu. Nykyinen talkooväki toivoo keskustelun jatkuvan, sekä vakiintuneiden toimintatapojen kautta että tässä lehdessä lanseerattavan *Versuksen* muodossa.

